

Maria Brankova

(Bulgaria, Sofia, SS. Cyril and Methodius National Library)

Bulgarian Sheet Music (1878 – 1944) – a Digital Music Collection of the SS. Cyril and Methodius National Library

Abstract: This paper points out the significance of old sheet music and the digitisation of music editions so as to conform to the new information environment and emphasises the role of multimedia technology as a prerequisite for a modern balanced library dedicated to the preservation of cultural heritage.

The author provides a brief description of the music collections at the National Library and discusses the objectives of a project for a sheet music collection digitisation carried out by the Library.

Special attention is paid to various valuable sheet music editions, including some of the first Bulgarian textbooks on music and collections of children's songs and school songs from the late 19th and the early 20th century; in addition, the paper brings into focus authors of songs most of whom were school educators and composers.

Finally, the author discusses the importance and bridging opportunities expected from the new digital sheet music collection curated by the National Library.

Keywords: digitisation, digital sheet music collection, music score, music textbook, children's songs, school songs, project, library stocks, SS. Cyril and Methodius National Library

Мария Бранкова

(България, София, Национална библиотека „Св. св. Кирил и Методий“)

Български нотни издания 1878 – 1944 г. – дигитална музикална колекция на Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“

Мястото на Библиотеката в съвременното общество е безспорно, както са вечни културните институции и паметта на човечеството. За нейното не само оцеляване, но и успешно “вграждане“ в съвременната инфраструктура, са определящи темповете и дълбочината на промяна. В контекста на развитието си, културната институция Библиотека успешно реализира обществените си функции, развивайки и усъвършенствайки своите дейности в подчинение и обвързаност с икономиката.

Библиотечните институции се появяват през Античността с цел събиране и запазване знанието през хилядолетията и сме свидетели на дългия живот на Библиотеката. Благодарение на библиотеките, независимо от епохата на тяхното съществуване, са съхранени редица културни писмени паметници. Днес те ни дават възможност да извършваме научна и изследователска дейност и да разкриваме потайностите на отминалите столетия.

Историята на Националната библиотека е свързана тясно със съдбините на България, както и с имената на видни политици и дейци на културата.

От създаването си до днес тя се развива като най-голямата обществена библиотека, осигуряваща широк и равен достъп на всички групи от населението до богатите си фондове литература и периодични издания, аудиовизуални документи и, особено през последните години, до електронни носители на информация.

Днес Националната библиотека функционира в коренно различна среда в сравнение с края на миналото столетие. Глобализацията, бурното развитие на информационните и комуникационните технологии, динамичните социални и икономически процеси, както и членството на страната ни в Европейския съюз поставят на дневен ред императивно въпроса – каква трябва да бъде съвременната обществена библиотека? В общество, в което науката, технологиите, образованието, информацията и културата, имат водеща роля за социалното развитие.

Днес библиотеките излизат от рамките на книгохранилища и се превръщат в информационни центрове. Библиотечните им колекции включват и нетрадиционни носители на информация: нотни издания, грамофонни плочи, картографски издания, графични издания и др.

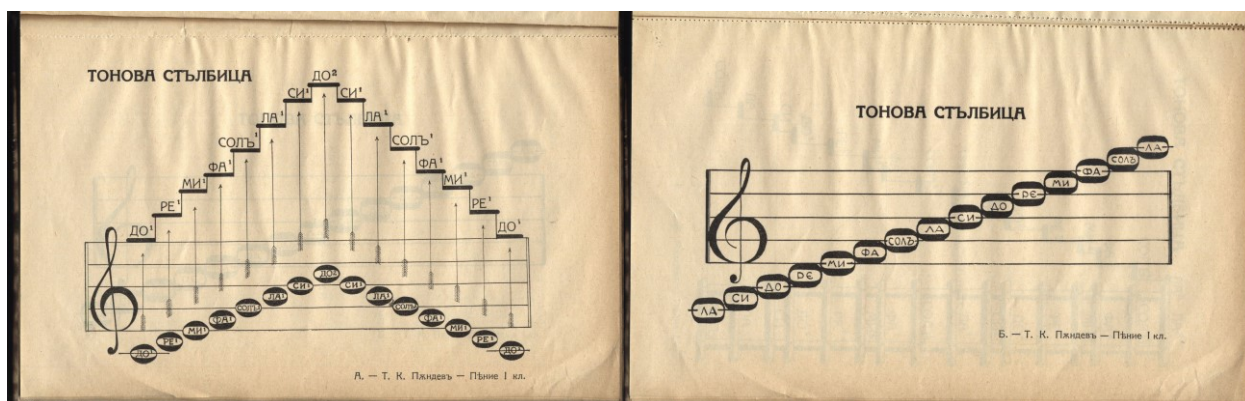
В съвременната информационна среда, основана на компютърни технологии и формираща се под въздействие на глобализационни процеси, настъпват промени в социалните институции, които засягат и Библиотеката. Като основно хранилище на културното наследство и под въздействието на тези процеси, Националната библиотека реорганизира и обновява функциите си, за да изпълнява своята мисия в новата среда.

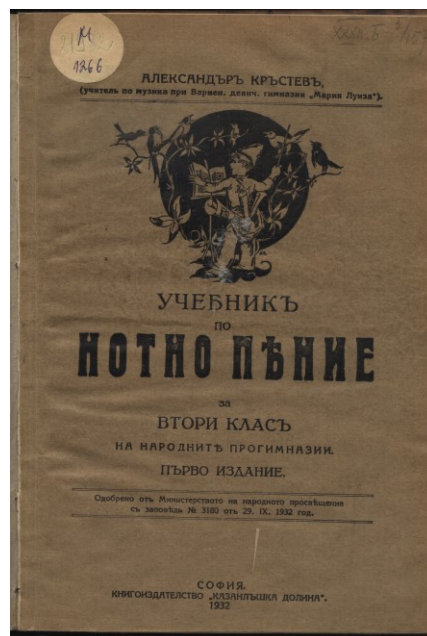
При създаването си през 1878 г. фондовете на Народната библиотека разполагат, освен с книги, речници и периодични издания, но и с ноти, либрета, музикални учебни и други издания. Музикалните издания постепенно се отделят от основния ѝ фонд и се обособяват в самостоятелна колекция. През 1951 г. се създава Музикалният отдел. Днес той съдържа най-богатата и добре запазена колекция на музикални издания от края на 19 век и следващите десетилетия, включително уникални екземпляри на редки и ценни музикални български издания.

Музикалната колекция, състояща се от над 170 хил. единици, включва нотни издания, книги, специализирани енциклопедии, речници и справочници, методики, либрета, музикални периодични издания, езикови курсове, както и широка палитра от аудиовизуални материали – грамофонни плочи, аудиокасети, компактдискове и DVD.

През юли 2019 г. в сектор „Музикални издания и звукозаписи“ на отдел „Специални колекции“ започна процес на дигитализация на нотни издания с участието и подкрепата на Национален фонд „Култура“.

Проектът „Интерактивно представяне на българското музикално наследство. Създаване на дигитална колекция „Български музикални и нотни издания 1878–1944 г.“ към Национален фонд „Култура“ представлява процеса на цифровизиране на библиотечни фондове, реализирайки първата публична дигитална колекция от нотни издания у нас.

Подборът на експонатите за цифровизация е извършен от експерти на Библиотеката. Дигитализирани са нотни издания на първите български композитори, които много често са и музикални педагози, чието дело се свързва пряко с формите на музициране в българското училище. Те съставят и издават първите сборници с песни, автори са и на учебници за различни образователни степени.

Музикалната дигитална колекция представя част от фонда с нотни издания на отдел „Специални колекции“ и включва едни от първите български учебници по музика и сборници с детски и училищни песни от края на 19 и началото на 20 век.

Дигитализираните обекти представляват важно свидетелство за практиката и методите на музикалното възпитание и отразяват знанието и мисленето за музиката, характерни за посочения период. Едновременно с това, колекцията е незаменим източник на информация за развитието на българското професионално композиторско творчество и в частност на жанра на детската и училищната песен.

В Дигиталната музикална колекция са включени ценни заглавия като: „Кратък учебник по музика за долните класове на гимназиите и горен курс на основните училища“, детска музикална библиотека „Славееви гори“, „Ръководство за преподаватели по нотно пеене“ и др.

Публикуваните в тези източници църковни, народни и популярни песни също представляват интересен материал за изследователя на процесите в българската музикална култура.

Целите на дигитализацията на ноти са:

- съхраняване на част от културно-историческото наследство, намиращо се в музикалната колекция на Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“;
- усъвършенстване на достъпа на потребителите до архивния фонд на музикалната колекция;

- създаване на възможности за използването на Фонда за научни и изследователски цели под формата на дигитални копия, без опасност за оригиналите;
- създаване на траен интерес към музикалните колекции сред по-широк кръг от населението;
- популяризиране на музикалните колекции сред младото поколение.

Процесът на дигитализация, илюстриран по-долу, започва с индивидуално сканиране на нотните издания върху специализиран скенер и създаване на файлове с графичен TIFF, JPG формат, както и PDF. Успоредно, от всяко издание са извлечени необходими метаданни. След преработка и структуриране графичните данни се интегрират в *Дигитална библиотека*, в която са въведени и съответните описания и метаданни. *Дигиталната библиотека* осигурява архив на сканираните графични файлове в TIFF формат и предлага разнообразно визуализиране на нотните издания през Интернет.

За всяко нотно издание е създаден съответен пълноценен запис в *Електронен каталог Cobiss+*, също достъпен през Интернет. Динамични двупосочни онлайн връзки (линкове) ще свържат индивидуалните нотни записи на *Библиотеката* и *Каталога*.

Дигитализацията на стари нотни издания се определя от необходимостта за актуалното им представяне в новата информационна среда. Съхраняването на видовото разнообразие библиотечни документи от хартиен и други видове носители (ноти, графични и картографски издания, аудиовизуални материали и др.) в цифров вариант, предоставя нови възможности за достъп, основани на съвременни информационни и комуникационни технологии.

Библиотечните специалисти развиват библиотечните функции, търсейки нови пътища, по които да се развиват, за да е възможно библиотечните фондове да се запазят за дълги години напред. Независимо, че светът се променя, има неща, които винаги ще бъдат актуални. Такива са произведенията на музикалното изкуство. За Националната библиотека и специалистите в Музикалния отдел опазването и съхраняването на културните ценности има голямо значение.

ЛИТЕРАТУРА:

- Бейкър 2009: *Бейкър, Ш.* Релевантни фондове на публичните библиотеки: Изграждане и маркетинг. София: НБКМ (Beykar 2009: *Beykar, Sh.* Relevantni fondove na publichnite biblioteki: Izgrazhdane i marketing. Sofia: NBKM).
- Бранкова 2017: *Бранкова, М.* Мултимедийни технологии и специални колекции- трансформации в библиотечния функционален модел в дигитална среда. София: [М. Бранкова]. (Brankova 2017: *Brankova, M.* Multimediyini tehnologii i spetsialni kolektsii – transformatsii v bibliotechnia funktsionalen model v digitalna sreda. Sofia: [M. Brankova]).
- Върбанова-Денчева 2009: *Върбанова-Денчева, Кр.* Дигитална конверсия и функционална трансформация на библиотеките. София: За буквите – О писменехъ (Varbanova-Dencheva 2009: *Varbanova-Dencheva, Kr.* Digitalna konversia i funktsionalna transformatsia na bibliotekite. Sofia: Za bukвите – O pismenehy).
- Гергова 2004: *Гергова, А.* Българска книга: Енциклопедия. София-Москва: Pensoft (Gergova 2004: *Gergova, A.* Balgarska kniga: Entsiklopedia. Sofia-Moskva: Pensoft).
- Калайджиева 2003: *Калайджиева, К.* Материали за историята на Народната библиотека 1944-1978. София: НБКМ. (Kalaydzhieva 2003: *Kalaydzhieva, K.* Materiali za istoriyata na Narodnata biblioteka 1944-1978. Sofia: NBKM)
- Насоки на ИФЛА за обществената библиотека 2011: Насоки на ИФЛА за обществената библиотека. София: ББИА (Nasoki na IFLA za obshtestvenata biblioteka 2011: Nasoki na IFLA za obshtestvenata biblioteka. Sofia: BBIA).